

TEWHID I SPOZNAJA BOGA

Tewhid kao kamen temeljac vjere

Pitanje 1: Koji je to kamen temeljac vjere?

Odgovor: Sve stvari koje su vezane za šerijat i sve su to ogranci Tewhida – ali Tewhid je taj koji potrebuje postojanje poslanstva (nubuvvet) i proživljenja (m'ād).

Govor o Tewhidu, zabrana ili sloboda?

Pitanje 2: Koji je smisao sljedećeg hadisa:

Kada god stigne na tapet govor o Allahu, stisnite usne, i ne razmišljajte o Biti (Zat) Božijoj. Razgovarajte o onome ispod Arša, a ne razgovarajte o onome što je ponad Arša.

Odgovor: Podučavanja cijenjenog Ehli bejta, as, po pitanju Tewhida na visokoj su razini. Naprimjer, Zapovjednik pravovjernih Imam Ali, as, o Tewhidu i Biti Božijoj izrekao je takve stvari koje su pokazatelj da njemu nije svojstvena obična ljudska ograničenost. E, prema tome, ovdje je riječ o zabrani govora o Biti Božijoj onim osobama koje nemaju moći ni sposobnosti da je opišu kako to zbiljnosti Njegove Biti dostoji **كَمَا هُوَ حَقُّهُ** – te bi njihovo opisivanje iste bilo poistovjećivanje (tešbih) i nevjerstvo – i to nije pitanje koje bi trebalo intrigirati slušaoce. Jer je Imam Ali, as, u hutbi sa minbera, po jednom prigovoru, dao odgovarajuće pojašnjenje o percepciji Boga, iako su tu prisustovale raznolike osobe. Prema tome, nije sporno davanje opisa Boga putem osnovnog opisa, ali samo od osoba poput Imama Ehli bejta. Problem i

zabrana istog odnosi se samo na osobe kojima to ne dostoji.

Uzvišeni Bog u Kur'anu veli:

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

Slavljen neka je Allah i daleko od onoga kako Ga oni opisuju – izuzev Allahovih naročito iskrenih robova (muhlesīn). (Es-Saffat, 160)

Stupnjevi spoznaje Boga

Pitanje 3: Kako je moguće da ograničeni čovjek stekne spoznaju u neograničenog Gospodara?

Odgovor: Ograničeni stiče nivo spoznaje shodno svom kapacitetu, to je poput prozorčića koji propušta količinu svjetla upravo srazmjernu svojoj veličini.

Pitanje 4: Obzirom da je Percipirani neograničen, kako je moguće da ograničeni stekne spoznaju o Njemu?

Odgovor: Znano je da je čovjek ograničeno i ovisno biće te da opstoji po svome Stvoritelju – i da je njegovo znanje ('ilm) objekat znanja (me'alum) njegova Stvoritelja – što u konačnici znači da Stvoritelj stiče spoznaju o svome objektu znanja (me'alum). Na ovaj način, neograničeno stiče spoznaju o neograničenom, i time je riješen rečeni problem.

Pitanje 5: Koji je smisao rivajeta od imama Sadika prenosi Abdul Ala Mevlah Al Sam.

Zaista je spoznao Allaha samo onaj ko ga je spoznao preko Allaha a ko ga nije spoznao tako - nije ga ni spoznao, spoznao je nekog drugog - između Stvoritelja i stvorenog nema ništa (nema posrednika).

Odgovor: Značenje hadis-i kudsije koju prenosi Abdul Ala Mevlah Al-Sam, u kojoj se kaže:

Objavio je Allah Uzvišeni Davudu, as,:

O Davude, zaista sam stavio petero u peterome, a ljudi to traže u nekom drugom peterome i ne nalaze ga. Stavio sam spokoj i rahatluk u Džennetu, a ljudi ga traže na dunjaluku i ne nalaze ga.

Hoće se reći da se apsolutni spokoj nalazi samo kod Allaha te da su istinski užitci samo u ljubavi i bliskosti sa Hakkom neograničenim, ali je većina ljudi lišena izljeva ove Božije milosti te rahatluk traže na Ovom svijetu.

Prvi hadis nam, također, poručuje sljedeće: Čovjek prije svega ugleda Boga, a potom vidi Boga

zajedno sa promatranim objektom. To zato što je nemoguće na Ovom svijetu vidjeti Boga bez Njegova očitovanja uporedo s Njegovim stvorenjima. Pa čak ni na Ahiretu nema smisla Božije pojavljivanje bez objekta Njegova očitovanja (mazhar).

Čovjek, također, kao ponos svih stvorenja, neprestano gaji usredotočenost i ljubav prema Uzvišenom Bogu, Njega želi i Njega motri. Međutim, čovjek nije uvijek svjestan te svoje neposredne veze sa Bogom na Ovom svijetu, i tek nakon Ovoga svijeta On će mu se potpuno raskriti. Upravo kao što Uzvišeni kaže:

لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ

Ti nisi mario za ovo, pa smo ti skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid. (Qaf, 22)

Koji je smisao riječi: s Tobom sam Te upoznao

Pitanje 6: Koji je smisao govora imama Sedžada kada je rekao:

“S Tobom sam Te upoznao?”

Odgovor: Hoće se reći da je spoznaja Boga kroz Njegovu Bit (Zat). U poglavlju o Tewhidu, u knjizi Biharul envar od Abdul Ala Mevlah Al- Sama se prenosi: “Zaista je spoznao Allaha samo onaj ko ga je spoznao preko Allaha, a ko ga nije spoznao tako, nije ga ni spoznao, spoznao je nekog drugog, između Stvoritelja i stvorenog nema ništa (posrednika).”

Mjesta očitovanja (mezaher) gospodstva Uzvišenog Boga

Pitanje 7: U hadisu o sučeljavanju Imam Sadika sa nevjernikom, prenosi se da ga je Imam upitao: “Jesi li bio na lađi?” Ovaj odgovori: “Da, bio sam.” Imam reče: “Da li se šta dogodilo kada je lađa počela tonut.” On reče: “Da.” Imam kaza: “Da li ti se srce tada okrenulo prema nekome da bi se spasilo od propasti?” Reče: “Da.” Nakon toga Imam reče: “E to ti je Bog Uzvišeni.”

Pitanje 8: Da li se ovakva vrsta argumentacije nalazi u časnom Kur'anu?

Odgovor: Pitanje lađe tretirano je na više mjesta u časnom Kur'anu, a njegova poenta svodi se na to kada čovjek izgubi nadu u pomoć vanjskih faktora, te kada mu srce prekine vezu sa njima (izgubi svaku nadu u njih te postanu duhovno pripravno), Uzvišeni mu je tada dovoljan da ga uzdigne na svaki nivo savršenstva koji želi.

Pitanje 9: Jasno je da se ovo stanje ne tiče samo mnogobožaca (mušrika), već se ovo odnosi i na vjernike koji, također, kada se nađu lađi, koja počne tonuti, tada jedino utočište nalaze – u Onome pored Kojeg nema drugog utočišta – u svome Gospodaru. Zašto se ova vrsta ajeta odnosi naručito na mušrike?

Odgovor: Zato što Kur'an donosi argumentaciju da su postojali i oni mušrici koji su vjerovali da je Bog Stvoritelj svjeta i u tome nisu imali nikakve sumnje i upravo kao što to Kur'an potvrđuje:

وَلَّيْنِ سَأَلْتَهُم مِّنْ خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ

Ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju, sigurno će reći: "Allah!" (Ez-Zumer, 38; Junus, 22; Luqman, 25)

Jedini spor Islama i Kur'ana s mušricima je u pitanju upravljanja svijetom. I to zato što oni misle da svijetom upravljaju dobri robovi Božiji, te da svaki od njih ima na raspolaganju neki dio svijeta (more, planine, sunce, kišu, vjetar, šumu, ljude, životinje...). Svaki takav upravitelj zadobija naziv gospodar (rab) – u množini: gospodari (erbab). Problem je i to što mušrici ove nisu držali stvorenjima već su ih smatrali gospodarima, a Boga su držali Gospodarem svih gospodara, ili Bogom svih bogova.

Upravo ovi ajeti odbijaju ovakve mušričke insinuacije i potvrđuju stav da je samo Jedan Bog koji upravlja cijelim Univerzumom, uključujući i more.

Pitanje 10: Kako se može putem skupine ovakvih ajeta argumentovati gospodstvo Uzvišenog Boga.

Odgovor: Tako što spomenuti ajeti donose argumentaciju da materijalna božanstva ne mogu priskrbiti izbavljenje iz nevolje, zato čovjek u ovakvim okolnostima iskreno iz dubine srca shvaća da je Jedini Gospodar moćan izbaviti ga, i niko drugi.

Jedinstvo bitka – vahdetul vudžud

Pitanje 11: U čemu je razlika u gledištima oko vahdetul vudžuda među gnosticima (arifima) i teozofima (hakimima)?

Odgovor: Arifi ne vjeruju u relativni bitak (vudžud mukajjed) već ističu: Zbilja cjelokupnog bitka očituje se u jednom osobnom Bitku (vahdetu šahsi) – tj. u zbilji osim Jednog Hakka nema ničeg egzistentnog te stvari egzistiraju samo kroz Boga. Na drugoj strani, teozofi su uvjereni u apolutnu prirodu (tabijat mutlaq) i to da sve što bude uslovljeno posjedovanjem štastva (mahijjet) da to zadobija status relativnog ili uslovljenog bitka – što se sve na koncu vraća na uzročno posljedičnu vezu – odnosno na ovisnost (posljedice) i neovisnost (uzroka).

Pitanje 12: Jedan od prisutnih, priupita: Želio bih iznijeti ono u šta sam uvjeren – postoji jedan bitak i jedno ništavilo (adam) – a budući da ništavilo nije ništa, onda ostaje samo jedan bitak, je li može ovako?

Odgovor: Odgovaramo na ovo uz manji uvod. Zamislite da imamo jednu kutiju šibica. Mogući su ovi slučajevi: (1) Ili je kutija bitak (po sebi), (2) ili nebitak (ništavilo), (3) ili je ona bitak kroz nešto drugo. Ipak ćemo reći da kutija – ili bilo koje drugo moguće biće – nije nešto nepostojeće kao što je ništavilo, a nije ni Bog, već ovakva stvorenja svoju egzistenciju imaju i skrbe kroz Boga.

Zbilja mogućeg bitka (vudžude imkani)

Pitanje 13: Šta je to mogući bitak?

Odgovor: Mogući bitak tj. posljedica (بما هو معلول), ustvari je bitak veze, ili se, ustvari, poistovjećuje sa vezom ili relacijom (a nije predikat, nije subjekat pa ni relacija). I ova vrsta bitka (za svoj nastanak i opstojnost) potrebuje Nužni bitak, a ne daje Mu štastvo. Samo se opstoji preko relacije ili preko posjednika relacije (انما يقوم بالنسبة او بذى للنسبة).

Pitanje 14: Da li je zbiljnost svijeta ništavilo ('adam)?

Odgovor: Teško bi bilo objasniti nešto poput pretpostavke da Univerzum jeste ništavilo. Biće da pitalac pod ovim misli svijet prazan od individua (ešhas) – tj. šta bi se desilo da se iz cjelokupnog sistema ukloni Bog? U tom slučaju ništa ne bi preostalo i Univerzum bi nestao.

Tewhidski stupanj minulih Božijih Poslanika, as,

Pitanje 15: Da li je nivo vjerskog ubjeđenja u Božiju Jednoću (Tewhid) kod Poslanika prije našeg Poslanika, sava, bio potpun ili ne.

Odgovor: Minuli Poslanici, as, nisu imali potpuni islamski Tewhid, koji bi bio oslobođen od svih ograničenja, pa čak i od ograničenja uvjetovanosti (qīd) Božije Apsolutnosti.

Bitni atributi (sifat zat-i) Uzvišenog Boga

Pitanje 16: Koji su to sve bitni Božiji atributi?

Odgovor: Sljedeći atributi ubrajaju se u bitne: znanje (ilm), moć (qudret), život (hajāt), sluh (sem'a), vid (besar). U nekim se knjigama dokidaju dva atributa sluh (sem'a), vid (besar), a

dodaje se novih pet Onaj Koji želi (murid), Koji shvaća (mudrek), Vječni (qadim), Onaj Koji je oduvijek (ezeli) i Onaj koji istinito govori (mutekelim-e sadiq). A neki su pak kazali, to su: Znan (alilm), Moćan (qadir), Živ (hajj), Koji ima želju (murid) i Koji shvaća (mudrek) – čemu su još pridodali i: Vječni (qadim) i Onaj Koji je oduvijek i znavijek (ezeli).

Tu su i oni koji su sve afirmativne attribute (subuti) preinačili i negirajuće attribute (selbi) te su kazali: Znan (alim) jeste ustvari Ne-neznan (gajre džahil), Snažni jeste Ne-slabi...i sl. . Ali ovdje se javlja jedna poteškoća, neki atributi se daju koristiti u ovom kontekstu: naprimjer atribut vezan za shvaćanje (edrak) ne da se primijeniti na Uzvišenog Boga. Jer shvatiti znači stići do nečega (informacije) što se ranije nije imalo – a takvo šta u pogledu Uzvišenog Boga nije smisljeno.